

Posudok diplomovej práce Bc. Pavly Kolářskej:

Hledání otcovské role. Otcovství, jak bylo prezentováno na stránkách Vlasty v letech 1981- 89.

Názov diplomovej práce naznačuje jej hlavné tematické zameranie, ktoré sa stalo predmetom genderovej analýzy. Cieľ práce sa na viacerých miestach deklaruje ako overenie „hypotézy, že posun otcovskej role pokračoval a ešte zintenzívnil více v 80. letech komunistického Československa“ (s. 93). Táto hypotéza sa podľa diplomantky potvrdila. Už pri stanovení cieľa vidím dva závažné nedostatky. Posun je vždy od niečoho k niečomu. V celej práci ale nie je vymedzené a vysvetlené akú povahu mal tento posun otcovskej role, od čoho k čomu smeroval (napr. od autoritárskeho otcovstva k „novému otcovstvu“), pričom vždy treba vymedziť daný typ otcovstva, s ktorým sa pracuje. Druhým nedostatkom, ktorý takisto ide krížom celej práce, je nevyjasnenie si toho, čo za informácie vlastne získame obsahovou analýzou príspevkov týkajúcich sa otcovstva v časopise Vlasta v časovom období 1981 – 1989. Sú to informácie o tom, akú podobu otcovstvo malo v tomto období v Československu? Alebo sú to poznatky o tom, aký obraz otca/otcovstva sa utváral v najvplyvnejšom (najčítanejšom) časopise v Čechách? Nejde skôr o konštrukt otcovstva obsiahnutý tak vo vybratých príspevkoch čitateľov/čitateľiek ako aj v článkoch od odborníkov/odborníčiek. Dalo by sa povedať, že konštruktom bol „želateľný obraz“, ako to aj vyplýva z cenného rozhovoru s PhDr. Marií Formáčkovou, ktorá sa zmienila o kritériu výberu tých, s ktorými redaktori a redaktorky Vlasty robili reportáž. Boli ním „spořádané rodinné poměry“ (s. 117), pretože koniec koncov poslaním časopisu bola osveta a do tohto musel zapadať aj konštruovaný obraz otcovstva. Škoda, že sa diplomantka pri interpretácii viac neoprela o jej rozprávanie a radšej do teoretickej časti zaradila politický prehľad 70. a 80. rokov, ktorý nepresne nazvala ako historicko-spoločenský kontext. K téme relevantný je akuršt tak posledný odstavec na s. 6. Myslím si, že diplomantka si tento problém čiastočne uvedomovala, o čom svedčí aj veta na s.64 alebo na s.96.

Ďalšiu časť – Gender v socialistické spoločnosti – považujem za dobre štrukturovanú, symbolická dimenzia (s. 7) je však neadekvátne uchopená, rovnako ako odvolávanie sa na Parsonsa. Časť o osobnej dimezii by si zaslúžila systematickejšie spracovanie.

V necitovaných, ale len voľne prerozprávaných myšlienkach iných autorov a autoriek je mnoho nepresností a dezinterpretácií (napr. v časti pojednávajúcej o vzťahu súkromnej a verejnej sféry, alebo Havelkovej názory prevzaté z jediného prameňa z roku 1999). Zaradenie znenia zákona o rodine považujem za funkčné, ale chýba záverečné zhrnutie, ktoré by sa dalo využiť pri interpretácii v empirickej časti. Vzhľadom na tematické zameranie mali byť v teoretickej časti rozpracované koncepty otcovstva (a aj materstva). To, čo diplomantka spracovala je nepostačujúce a pritom stačilo siahnuť po dvoch knihách E. Badinterovej Materská láska a XY. Identita muža, ktoré vyšli v Aspekte 1998 a 1999. O „nových ococh“ existujú taktiež publikácie, z ktorých mala diplomantka čerpať, keby si bola položila otázku kam sa posúva otcovská rola. Tvrdenie na s. 22 o vzťahu maskulinity a otcovstva je nesprávne, lebo vychádza z predpokladu, že existuje len jedna podoba maskulinity (a aj otcovstva).

Opis časopisu Vlasta (jej vznik, vývoj a štruktúra) je zbytočne dlhý. Nadviazanie na Božovskej analýzu (s.41) je vágne. Opäť sa píše o posune otcovskej role (dokonca posune v roli muža v rodine), čo mohlo vraj „logicky souviset se zaměstnaností žen“ (s. 41).

Ako vhodnú metódu sa diplomantka rozhodla použiť obsahovú analýzu a jej aplikácii venovala značnú pozornosť. Zvolila si štyri kódovacie jednotky: prácu, otcovstvo, otec po rozvode a odborníci/odborníčky na problematiku otcovstva. Kódovaciu jednotku otcovstvo veľmi podrobne rozviedla do jednotlivých premenných a priradila im hodnotu (zmienené/nezmienené, resp. prezentované pozitívne/negatívne/ambivalentne). Nie je mi však jasné, prečo sa raz pracuje s „biologickým otcovstvom“ a neskôr s vlastným (nevlastným) otcom?

Zaradením hodnotenia premenných si vytvorila priestor pre vlastnú obsahovú interpretáciu, ktorá prekročila kvantitatívnu analýzu. Hoci s viacerými interpretáciami nesúhlasím, pretože sú príliš paušalizujúce, oceňujem autorkino

úsilie vysporiadať sa s obsahovou stránkou jednotlivých príspevkov, resp. kľúčových miest v nich, a to použitím niektorých téz z teoretickej časti. Vcelku sa jej podarilo usporiadať rozsiahly empirický materiál, dať mu istý tvar a priniesť vlastnú interpretáciu. O to viac prekvapuje záver, v ktorom sa okrem stručného zhrnutia diplomovej práce, podávajú príliš zjednodušené závery, napr. o strate dôstojnosti muža pri výchove detí (s.96), ale hlavne chýba komprimovaná odpoveď na to „jakým spôsobem byli otcové a otcovství zobrazováni v tomto médiu“ (s.98).

Diplomová práca je štylisticky na nízkej úrovni a v uvedenej literatúre chýbajú niektoré ďalšie tituly. Napriek všetkým výhradám si myslím, že diplomantka Pavla Kolářská preukázala schopnosť samostatnej výskumnej práce, a preto navrhujem hodnotiť jej diplomovú prácu známku **"dobrý"** (3).

Doc. PhDr. Zuzana Kiczková, PhD.

V Bratislave 12. 10. 2009